

Δημοσιογραφία & πνευματικά δικαιώματα...στη νέα ψηφιακή συνθήκη

ΕΛΣΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ
ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων του δημοσιογράφου από το νόμο, υπάρχει, από τότε που υπάρχουν οι νόμοι περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ωστόσο, για διαφορετικούς λόγους που σχετίζονται με την ιδιαιτερότητα του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, αλλά και με το ιδιαίτερο εργασιακό καθεστώς του δημοσιογράφου, μέχρι την έλευση του διαδικτύου, ο κλάδος δεν έδωσε ποτέ έμφαση στην προστασία αυτή.

Στην Ελλάδα, μάλιστα, όπου εν γένει, η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων τόσο από τη σκοπιά της θέσπισης μιας πλήρους και σύγχρονης νομοθεσίας όσο και από τη σκοπιά της ανάπτυξης μιας κουλτούρας προστασίας και σεβασμού των δικαιωμάτων των πνευματικών δημιουργών καθυστέρησε πάρα πολύ, η απόλυτη άγνοια και σιωπή γύρω από το, αν και πώς προστατεύονται οι δημοσιογράφοι από την πνευματική ιδιοκτησία, ήταν σχεδόν εγκληματική, γιατί ολόκληρος ο κλάδος βρίσκεται σήμερα πολύ πίσω σε όλες τις διεκδικήσεις του, σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

Ας δούμε, όμως, γιατί η προστασία των δημοσιογράφων από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας θεωρήθηκε για χρόνια ως ζήτημα περιθωριακό και σχεδόν ανάξιο λόγου και για ποιους λόγους βρισκόμαστε σήμερα στο εκ διαμέτρου αντίθετο σημείο, να πιστεύουμε πως τα πνευματικά δικαιώματα είναι αυτά που επιλύσουν όλα τα προβλήματα του δημοσιογραφικού κλάδου. Σε ένα δεύτερο στάδιο θα εξετάσουμε τα πιο σημαντικά ερωτήματα σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων από την πνευματική ιδιοκτησία.

I.

Αντιφάσεις σχετικά με την προστασία των δημοσιογράφων από την πνευματική ιδιοκτησία

ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ ΑΠΟΣΙΩΠΗΘΗΚΕ ΤΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ;

- Παραδοσιακές σχέσεις πνευματικής ιδιοκτησίας & δημοσιογρ. επαγγέλματος = σχέσεις απόστασης**

- ▣ Το δημοσιογραφικό επάγγελμα / λειτούργημα εμπεριέχει την άσκηση ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης.
- ▣ Αποκρούοντας την παρέμβαση του Κράτους από κάθε ρύθμιση, αρνείται τον καθορισμό όχι μόνον των καθηκόντων του, αλλά και των επαγγελματικών δικαιωμάτων του με νόμο
- ▣ Συνεπώς: οι ιδιαιτερότητες της πρωτότυπης πνευματικής συμβολής του δημοσιογράφου δεν έχουν εν γένει, απασχολήσει το νομοθέτη και αποτελούν σπάνια, αντικείμενο ρητής μνείας και ρύθμισης σε διεθνές ή εθνικό επίπεδο.

▣ Παραδοσιακές σχέσεις πνευματικής ιδιοκτησίας & δημοσιογρ. επαγγέλματος = σχέσεις σύγκρουσης

- ▣ Επιπλέον, η φύση του ως λειτουργήματος ταγμένου να υπηρετεί τη δημόσια σφαίρα, έρχεται σε αντίφαση με το καθεστώς του πνευματικού δημιουργού (μονοπώλιο προστασίας).
- ▣ έκταση προστασίας του δημοσιογραφικού λόγου ως πνευματικού έργου
- ▣ εργασιακό καθεστώς του δημοσιογράφου ως μισθωτού
- ▣ =αδυναμία πλήρους υπαγωγής στους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας

▣ Η νέα ψηφιακή συνθήκη στο πεδίο της επικοινωνίας επιτάσσει την προστασία του δημοσιογράφου από την π. ι.

- ▣ Από το 2003, η ΙΦJκαθιστά σαφές, πως η διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων του δημοσιογράφου αποτελεί «κομβικό εργαλείο» για την επιτυχή είσοδο του επαγγέλματος στην νέα εποχή της Γνώσης.
- ▣ 2007: στο Πανελλήνιο Δημοσιογραφικό Συνέδριο στη Σαμοθράκης, οι Έλληνες δημοσιογράφοι συνειδητοποιούν ότι τα πνευματικά δικαιώματα μπορεί να αποτελέσουν γι' αυτούς μια νέα πηγή εσόδων....
- ▣ 2010, σε συνέδριο της ΕΣΗΕΜΘ: ο Πρόεδρος της Ένωσης κάνει λόγο για «θέμα άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιβίωση του κλάδου» σε μια περίοδο κρίσης των ΜΜΕ και της οικονομίας συνολικά.

ΓΙΑ ΠΟΙΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΣΙΑ στις σύγχρονες συνθήκες;

- ▣ Η προστασία του δημοσιογράφου και του έργου του από την πνευματική ιδιοκτησία προβάλλει ως αναγκαιότητα που συνδέεται άρρηκτα:
 1. με τη μετάλλαξη της ταυτότητας του δημοσιογράφου & του δημοσιογραφικού επαγγέλματος
 2. με τις δραματικές αλλαγές που συντελέστηκαν στο πεδίο της επικοινωνίας & ενημέρωσης,
 3. με την οικονομική επιβίωση του κλάδου

στη νέα ψηφιακή συνθήκη.

▣ Αναλυτικότερα:

1. Μετάλλαξη της ταυτότητας του δημοσιογράφου

- ▣ Όπως η βιομηχανοποίηση του Τύπου, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, είχε ως συνέπεια τη συγκρότηση του επαγγέλματος του δημοσιογράφου, η δομή της νέας δημόσιας σφαίρας που συγκροτείται με τα δίκτυα & τα Νέα Μέσα, σηματοδότησε ριζικές αλλαγές για το δημοσιογραφικό επάγγελμα, αλλαγές που αλλοίωσαν τη φύση και την ουσία και τον προορισμό του, και προξένησαν βαθιές μεταλλάξεις στην ταυτότητα του επαγγελματία δημοσιογράφου.
- ▣ Οι νέες συνθήκες και οι νέοι ρόλοι που επιφυλάσσουν
- ▣ τα Νέα Μέσα & Δίκτυα για τους επαγγελματίες δημοσιογράφους προϋποθέτουν και επιζητούν την ισχυρή προστασία τους από την πνευματική ιδιοκτησία. Έτσι, για πρώτη φορά στην ιστορία του δημοσιογραφικού επαγγέλματος η διεκδίκηση των επαγγελματικών δικαιωμάτων του δημοσιογράφου
- ▣ Η προστασία από την πνευματική ιδιοκτησία επιβάλλεται, γιατί δίνει πρωτίστως μια νέα ταυτότητα στο δημοσιογράφο, ενώ (υποτίθεται) ότι διασφαλίζει παράλληλα και τα οικονομικά του συμφέροντα.

2. Οικονομικοί λόγοι: ανατροπές στο εργασιακό καθεστώς του δημοσιογράφου

- ▣ Η παραδοσιακή αποστολή του Τύπου ως 4^{ης} εξουσίας, υπονομεύεται στο πεδίο του διαδικτύου, γιατί στον κυβερνοχώρο, η εξουσία αυτή διαχέεται πλέον σε όλους τους πολίτες εν δυνάμει δημοσιογράφους.
- ▣ Η κατάσταση αυτή είχε σοβαρές επιπτώσεις στο εργασιακό καθεστώς του επαγγελματικού Τύπου. Η συρρίκνωση του ανθρώπινου δυναμικού στα μεγάλα Μέσα, και σε παγκόσμια κλίμακα είχε ξεκινήσει αρχίσει από τη δεκαετία του 1980, ενώ από το 2003 και μετά αυξήθηκε δραματικά ο ρυθμός των απολύσεων, και περιορίστηκαν οι έμμισθες θέσεις εργασίας. Η ταυτότητα του δημοσιογράφου ως εξαρτημένου μισθωτού σε δημόσια ή ιδιωτικά Μέσα εκλείπει σταδιακά ενώ συγχρόνως, διαπιστώνεται μια σταδιακή μεταφορά του επιχειρηματικού κινδύνου από το κράτος και τους εργοδότες / ιδιοκτήτες των Μέσων προς τους υπαλλήλους. Ο δημοσιογράφος καλείται ολοένα και πιο συχνά να εργάζεται ως ανεξάρτητος επαγγελματίας, να εκτελεί συμβάσεις περιορισμένου χρόνου και μικρής μάλιστα διάρκειας, και, ιδιαίτερα στο διαδίκτυο, να αμείβεται με το κομμάτι ή ακόμη χειρότερα με βάση την απήχηση της ιστορίας τους στο κοινό του διαδικτύου.

3. Η δραματική επέκταση της λογοκλοπής... ειδικότερα

- ▣ Η επέκταση του διαδικτύου και των Νέων Μέσων συνέβαλαν στη δραματική αύξηση των περιπτώσεων λογοκλοπής μέσα από τη γενίκευση της κουλτούρας του «copy-paste»

- ▣ Στην περίπτωση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, ωστόσο, η αντιγραφή δεν αποτελεί μια απλή παραβίαση των κανόνων της πνευματικής ιδιοκτησίας. Ως επαγγελματική πρακτική είναι παντελώς ασύμβατη τον ίδιο τον πυρήνα της δημοσιογραφικής δραστηριότητας, γιατί:
 - αντιστρατεύεται την παραγωγή δημοσιογραφικού έργου μέσα από την εμπειρία και την αλληλεπίδραση με την κοινωνία και τους πολίτες,
 - συνδυάζεται συχνά & με την παραβίαση πολλών άλλων κανόνων δημοσιογραφικής ηθικής, καθήκοντος διασταύρωσης των πηγών, καθήκοντος αλήθειας του δημοσιογράφου.
- ▣ Σε κάθε περίπτωση, η λογοκλοπή οδηγεί το επάγγελμα σε απαξίωση

II. ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ, ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

- ▣ Προστασία των έργων του επαγγελματία δημοσιογράφου (αρθρογραφώ σε εφημερίδα/κάνω ρεπορτάζ για τηλεοπτικό κανάλι/γράφω στήλη σε περιοδικό) που εργάζεται ως μισθωτός ή ελεύθερος επαγγελματίας. Το καίριο ερώτημα που τίθεται είναι αν τα άρθρα/ρεπορτάζ/κριτικές κλπ αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία του δημοσιογράφου ή του εκδότη/παραγωγού; Αν ο δημοσιογράφος μπορεί να τα δώσει για έκδοση ή για μετάδοση και σε άλλο εκδότη/ εργοδότη; Η, τέλος, αν εργοδότης μπορεί να τα ξαναχρησιμοποιήσει χωρίς να ρωτήσει τον δημοσιογράφο δημιουργό. Στο επίκεντρο των παραπάνω ερωτημάτων βρίσκεται η αναδημοσίευση των δημοσιογραφικών έργων (που δημιουργήθηκαν για ένα παραδοσιακό Μέσο, Τύπο, τηλεόραση) στο διαδίκτυο είναι, αν ο εκδότης ή ο ιδιοκτήτης του εντύπου δικαιούνται να δημοσιεύσουν την παραπάνω προστατευόμενη συμβολή χωρίς την άδεια του δημοσιογράφου και χωρίς πρόσθετη αμοιβή..
 - ▣ Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα προϋποθέτει φυσικά, τον καθορισμό της έκτασης των δικαιωμάτων και εξουσιών που έχει αποκτήσει ο εκδότης ιδιοκτήτης του Μέσου πάνω στις πνευματικές συμβολές των δημοσιογράφων συνεργατών του, αλλά και η τελευταία οριοθέτηση προϋποθέτει με τη σειρά της τον καθορισμό του νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η πράξη της αναδημοσίευσης στο διαδίκτυο (δηλαδή, αν το συγκεκριμένο έργο του δημοσιογράφου είναι άξιο προστασίας από την πνευματική ιδιοκτησία, αν, και υπό ποιες προϋποθέσεις, ο συγκεκριμένος δημοσιογράφος είναι υποκείμενο της προστασίας του νόμου και τέλος αν το εργασιακό καθεστώς του δημοσιογράφου συνεπάγεται κάποιους περιορισμούς στα απόλυτα δικαιώματά του).
1. προστασία του δημοσιογραφικού έργου
- ▣ ο νόμος 2121/1993 εξαιρεί από την προστασία του τις ειδήσεις και τα απλά γεγονότα ή στοιχεία. Δηλαδή δεν μπορεί κανείς να διεκδικήσει

πνευματική ιδιοκτησία σε μια είδηση ή ένα γεγονός, επειδή το παρουσίασε πρώτος, αφού από τα γεγονότα και τις ειδήσεις λείπει το στοιχείο της πρωτοτυπίας και της προσωπικής συμβολής. Όμως τα άρθρα ή τα ρεπορτάζ, ακόμη και οι συνεντεύξεις, είναι πράγματι πνευματικά έργα των δημιουργών τους, εφ'όσον είναι πρωτότυπα φέρουν, δηλαδή, τη σφραγίδα του δημιουργού τους ή είναι στατιστικά μοναδικά. Πρακτικά αυτό σημαίνει, ότι απαγορεύεται η αντιγραφή ή η οποιαδήποτε άλλη χρήση των πρωτότυπων δημοσιευμένων άρθρων, ή των άλλων πρωτότυπων συμβολών, όμως, αν κάποιος άλλος δημοσιογράφος χρησιμοποιήσει την ακατέργαστη είδηση και δημιουργήσει μια δική του συμβολή πρωτότυπη, με αφορμή την είδηση αυτή, όχι μόνο δε θα έχει διαπράξει κάποιο αδίκημα πνευματικής ιδιοκτησία αλλά θα προστατεύεται και ο ίδιος από το νόμο για το δικό του πρωτότυπο έργο.

2. Ο δημοσιογράφος ως υποκείμενο της προστασίας & ως μισθωτός

- ☐ Ο νόμος προβλέπει για την πνευματική εργασία του μισθωτού ότι από το περιουσιακό δικαίωμα (δικαίωμα εκμετάλλευσης) του στο έργο του μεταβιβάζονται αυτοδικαίως στον εργοδότη εκείνα τα μέρη που είναι απαραίτητα να μεταβιβαστούν για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης. Έτσι στην περίπτωση του δημοσιογράφου που αρθρογραφεί, το δικαίωμα δημοσίευσης, αναπαραγωγής και κυκλοφορίας του άρθρου εννοείται ότι μεταβιβάζεται στον εκδότη, χωρίς ιδιαίτερη συμφωνία, αφού αυτό είναι προϋπόθεση για την εκτέλεση της εργασίας. Όμως είναι δικαίωμα του δημοσιογράφου να διεκδικεί την αναγραφή του ονόματός του στο άρθρο ή την παράλειψή του, αν ο εκδότης μετέτρεψε το άρθρο έτσι που ο συγγραφέας του να μη συμφωνεί πλέον με το κείμενο. Δεδομένου ότι ο νόμος συναρτά την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας από την πράξη δημιουργίας του έργο, δικαιώματα του δημιουργού στο πλαίσιο μισθωτής εργασίας υφίστανται ακόμη κι αν ο δημοσιογράφος δεν έχει υπογράψει σύμβαση εργασίας με τον εργοδότη ή όταν αυτή που έχει υπογραφεί δεν προβλέπει τίποτε συγκεκριμένο για τα δικαιώματα του δημιουργού-υπαλλήλου. Με άλλα λόγια πνευματικά δικαιώματα του δημοσιογράφου (και γενικότερα του μισθωτού) υπάρχουν και στις defacto εργασιακές σχέσεις.

3. Σύνδεση του δημοσιογράφου με σύμβαση έργου.

- ☐ στην περίπτωση σύνδεσης του δημοσιογράφου με τον εκδότη με σύμβαση έργου, οι εξουσίες του περιουσιακού δικαιώματος μεταβιβάζονται επίσης στον ιδιοκτήτη του Μέσου, συμβατικά. Στην περίπτωση αυτή, αν η έκταση και το είδος των μεταβιβαζόμενων εξουσιών δεν προσδιορίζονται με ακρίβεια στη σύμβαση, τότε και πάλι, σύμφωνα με τη θεωρία του σκοπού, θα μεταβιβαστούν εκείνες οι εξουσίες που απαιτούνται για την εκπλήρωση του σκοπού της σύμβασης. Ποιος είναι ο σκοπός της σύμβασης όταν –όπως ευρέως συνηθίζεται- η τελευταία δεν μνημονεύει ρητά και λεπτομερειακά τις εξουσίες που μεταβιβάζονται στον εργοδότη;

4. Ερμηνεία των συμβάσεων σχετικά με την έκταση της μεταβίβασης

- ▣ Ούτε στη σύμβαση εργασίας ούτε στη σύμβαση έργου δεν συνηθίζεται να μνημονεύονται ρητά και λεπτομερειακά οι εξουσίες του πνευματικού δικαιώματος που είναι απαραίτητο να μεταβιβαστούν, ώστε να εκπληρωθεί ο σκοπός για τον οποίο συμφωνήθηκε η σύμβαση εργασίας. Τις περισσότερες μάλιστα, φορές, στην πράξη, δεν αναφέρεται καν η μεταβίβαση.
- ▣ Για να αποκαλύψουμε τον σκοπό της σύμβασης είναι αναγκαίο να προσφύγουμε στην ερμηνεία της βούλησης των μερών, δηλαδή, σε τι απέβλεπαν συγκεκριμένα οι συμβαλλόμενοι
- ▣ Ο εκδότης έχει δικαίωμα να χρησιμοποιεί το άρθρο του δημοσιογράφου του νόμιμα για όσο καιρό θέλει, εφόσον, όταν ο δημοσιογράφος του το παρείχε, πληρωνόταν από αυτόν, άρα έχει πληρωθεί για την εργασία του. Όμως ο δημοσιογράφος έχει δικαίωμα σε επιπλέον αμοιβή, αν το έργο του αναδημοσιευθεί σε χρόνο που πια αυτός δεν αμείβεται από τον ίδιο εκδότη, καθώς πρόκειται για συνέχιση της εκμετάλλευσης της εργασίας του μισθωτού, σε χρόνο που αυτός δεν μπορεί να καρπωθεί οφέλη από αυτήν.
- ▣ Η έκταση της μεταβίβασης των δικαιωμάτων του δημοσιογράφου προς τον εκδότη δεν αφορά παρά μόνο την επιχείρηση στην οποία αυτός εργάζεται, και επομένως δεν περιλαμβάνονται και άλλες εφημερίδες/περιοδικά/κανάλια που τυχόν διαθέτει ο ίδιος εκδότης.

5. Αναδημοσίευση στο διαδίκτυο

- ▣ Κατ' αρχήν ούτε ο δημοσιογράφος ούτε και ο εκδότης μπορούν αυθαίρετα να επεκτείνουν μια ισχύουσα μεταβίβαση δικαιωμάτων στο διαδίκτυο. Ο δημοσιογράφος από την πλευρά του δεν μπορεί να δημοσιεύσει αλλού τα κείμενα ή τις συμβολές του, γιατί αυτό αντίκειται στο καθήκον μη ανταγωνισμού και πίστης προς τον εργοδότη του.
- ▣ Ωστόσο, η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται στο διαδίκτυο & στα Νέα Μέσα, ανέτρεψε, σταδιακά τον κανόνα αυτό.
- ▣ Δημοσιογράφοι & συγγραφείς ήταν οι πρώτοι που υπέστησαν τις συνέπειες στο πεδίο αυτό. Προσέφυγαν στα δικαστήρια, για να απαγορεύσουν την διαδικτυακή εκμετάλλευση των πνευματικών έργων τους, τα δικαιώματα των οποίων είχαν μεταβιβαστεί στον εκδότη, πριν από την έλευση του διαδικτύου.
- ▣ Σε πολλές χώρες, όπως η Γαλλία & το Βέλγιο, η νομολογία απαγόρευσε στις εφημερίδες την αναδημοσίευση άρθρων στο διαδίκτυο, χωρίς την άδεια των δημοσιογράφων

Συγκεκριμένα αποφασίστηκε πως:

- ▣ Το διαδίκτυο είναι 1 νέο μέσο εκμετάλλευσης, και, παρόλο που η εφημερίδα είναι ένα συλλογικό έργο, ο δημοσιογράφος περιορίζει τη μεταβίβασή του στην πρώτη δημοσίευση.
- ▣ Η διαδικτυακή έκδοση της εφημερίδας ή η παρουσίαση μιας τηλεοπτικής εκπομπής δεν αποτελούν φυσική προέκταση της έντυπης έκδοσης ή της εκπομπής που μεταδίδεται τηλεοπτικά, αλλά αποτελούν νέα προϊόντα που απευθύνονται σε ένα νέο κοινό.

- ▣ Συνεπώς, η πρώτη δημοσίευση είναι αυτή που εμπίπτει στον σκοπό της σύμβασης, ενώ, κάθε επόμενη εκμετάλλευση πρέπει να γίνεται ύστερα από άδεια του δημοσιογράφου και να προβλέπεται χωριστή αμοιβή (δηλ. δεν παρέχεται -παρά μόνον ρητά- άδεια στον εκδότη για περαιτέρω νέα δημοσίευση του άρθρου σε άλλη εφημερίδα του ίδιου ή διαφορετικού ομίλου, σε συλλογή, σε πολυμέσα, σε ιστοσελίδα στο διαδίκτυο
- ▣ Γίνεται, όμως, πλέον δεκτό, ότι η σύγχρονη διαδικτυακή έκδοση μιας εφημερίδας αποτελεί πρώτη δημοσίευση
- ▣ Στη Γερμανία υποστηρίζεται, ότι ο εργοδότης έχει δικαίωμα στην εκμετάλλευση του δημοσιογράφου / μισθωτού και με νέους τρόπους εφόσον αυτοί προέκυψαν κατά τη διάρκεια της εργασιακής σχέσης, όμως ο μισθωτός δικαιούται αναπροσαρμογή του μισθού του, καθώς αυτός είχε καθορισθεί με βάση τους τρόπους που ήταν γνωστοί κατά την υπογραφή της συμφωνίας.
- ▣ Δυσμενής για τους δημοσιογράφους εξέλιξη σημειώθηκε όμως μεταγενέστερα στη Γαλλία με την υιοθέτηση του γνωστού και πολυσυζητημένου νόμου HADOPI. Ο νόμος αυτός, σε μια προσπάθεια να απαντήσει στην ανασφάλεια και στην κρίση που δημιουργούν οι σύγχρονες ρευστές συνθήκες στο χώρο των Μέσων, πριμοδότησε σαφώς τους εκδότες εις βάρος των δημοσιογράφων.
- ▣ Ο «τίτλος του Τύπου». Ο νόμος HADOPI προσέθεσε μια ενότητα 6 στον Κ Δ Ι, με τίτλο δικαιώματα εκμετάλλευσης των δημοσιογραφικών έργων στην οποία, μεταξύ άλλων εισάγει την έννοια του «Τίτλου του Τύπου», που ορίζεται ως «ο οργανισμός στον οποίο ο επαγγελματίας δημοσιογράφος εκτελεί την συμβολή του». Ο τίτλος Τύπου έχει πολυμεσικό χαρακτήρα. Μπορεί να περιλαμβάνει εφημερίδες σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, WEbtv, ή ραδιόφωνο, κλπ. Η σύμβαση μεταξύ του εκδότη και του δημοσιογράφου γίνεται πλέον για ένα τίτλο του Τύπου (εκτός αν υπάρξει ρητή συμφωνία περί του αντιθέτου) και ο εργοδότης αποκτά τα δικαιώματα για όλα τα Μέσα που διαθέτει υπό τον συγκεκριμένο τίτλο. Αντίστοιχα, ο δημοσιογράφος, όπου κι αν δημοσιευθεί η συμβολή του, δικαιούται μια ενιαία αμοιβή για όλα τα παραπάνω Μέσα που φέρουν το συγκεκριμένο τίτλο. Αντίστοιχα, ο εργοδότης με ρητή αυτή τη φορά, συμφωνία, μπορεί να εκμεταλλευτεί να δημοσιεύσει και να αναδημοσιεύσει τη συμβολή ενός μισθωτού του και σε άλλο τίτλο που ανήκει στην ίδια εταιρεία ή μέσα στον εκδοτικό όμιλο που τη δημοσίευσε για πρώτη φορά, εφόσον και οι δύο τίτλοι ανήκουν σε «μια και την αυτή συνεκτική οικογένεια εντύπων». Στην περίπτωση αυτή το άρθρο L.132-39 alinéa 3 du Codedelapropriété intellectuelle προβλέπει μια συμπληρωματική αμοιβή ως μισθό ή ως πνευματικά δικαιώματα.
- ▣ Η εξέλιξη αυτή αποδεικνύει περίτρανα, βέβαια, ότι ο πραγματικός ρόλος και προορισμός των πνευματικών δικαιωμάτων στις σύγχρονες συνθήκες που διαμορφώνονται την εποχή της Σύγκλισης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και αντίστοιχα των τομέων παραγωγής και διανομής πολιτιστικών και πληροφοριακών αγαθών δεν είναι, πλέον η προστασία του ίδιου του δημιουργού, φυσικού προσώπου, αλλά των επιχειρήσεων που αποκτούν με σύμβαση τα δικαιώματα αυτά, δηλαδή των μεγάλων επιχειρήσεων της πληροφορικής και της επικοινωνίας και της βιομηχανίας του θεάματος, που έχουν προκύψει ύστερα από μια σειρά σημαντικών συγχωνεύσεων... Έτσι, για τον δημοσιογράφο, η

προστασία μέσω πνευματικών δικαιωμάτων αποδεικνύεται σε μεγάλο βαθμό φενάκη, παρόλο ότι οι νομοθεσίες περί πνευματικής ιδιοκτησίας, ιδίως του ηπειρωτικού συστήματος προστασίας συνεχίζουν να διακηρύττουν ότι επίκεντρο της προστασίας είναι ο πνευματικός δημιουργός φυσικό πρόσωπο.

- Δευτερογενή-παράγωγαδικαιώματα =
ηκύριαδιεκδίκησητωνδημοσιογράφωνσήμερα. Συμπερασματικά, η κύρια διεκδίκηση των δημοσιογράφων την εποχή αυτή που η έμμισθη εργασία καταρρέει, είναι η διατήρηση της κυριότητας των πνευματικών δικαιωμάτων πάνω στο έργο τους, ώστε να μπορούν να εισπράττουν δικαιώματα από τη δευτερογενή χρήση του, ιδίως για τη χρήση από τις υπηρεσίες clipping (αποκομμάτων τύπου), από τις διάφορες αναδημοσιεύσεις στο internet, για δευτερογενείς χρήσεις από σχολεία, δημόσιους φορείς ή ιδιωτικούς φορείς που πραγματοποιούν συλλογική χρήση δημοσιογραφικών έργων κλπ. Υπάρχουν μεγάλες έγκριτες εφημερίδες στο εξωτερικό, όπως η Guardian, που προπληρώνει τα δικαιώματα δευτερογενούς χρήσης στους δημοσιογράφους που απασχολεί, αν και λόγω της οικονομικής συγκυρίας έχουν αρχίσει να περικόπτονται οι αμοιβές αυτές.
-
- Η ελληνική πραγματικότητα. Στην Ελλάδα, ο δημοσιογραφικός κλάδος παλεύει ακόμα με στοιχειώδη προβλήματα και δεν έχει φτάσει ακόμα στη διεκδίκηση των δευτερογενών δικαιωμάτων. Ένα σημαντικό ζήτημα που προβληματίζει το δημοσιογραφικό κλάδο, είναι το ζήτημα της εκπροσώπησης των δημοσιογράφων στους υπάρχοντες Οργανισμούς Συλλογικής Διαχείρισης Πνευματικών Δικαιωμάτων. Εν γένει, δεν υφίσταται εισπρακτικός οργανισμός για τις συλλογικές δευτερογενείς χρήσεις των δημοσιογραφικών έργων και η εκπροσώπηση των δημοσιογράφων στους υπάρχοντες οργανισμούς που λειτουργούν για άλλους κλάδους πνευματικών δημιουργών είναι προβληματική. Για τους συγγραφείς και για τους δημοσιογράφους του τύπου υπάρχει ο ΟΣΔΕΛ, ο οποίος σύμφωνα με τη νομοθεσία εισπράττει ποσοστό ακόμα και για τη φωτοτυπική αναπαραγωγή ακόμη και από τα ίδια τα φωτοτυπάδικα, όταν κάνουν αναδημοσιεύσεις βιβλίων. Ο ΟΣΔΕΛ εισπράττει τα ποσοστά και τα διανέμει στους δικαιούχους,
- Ένα ερώτημα που τίθεται, είναι, τι γίνεται στην περίπτωση που ένας κλάδος δεν έχει δημιουργήσει δικό του φορέα. Μπορεί ένας επαγγελματίας μεμονωμένος, που δεν εκπροσωπείται από κανένα εισπρακτικό οργανισμό να εισπράξει δικαιώματα; Στο ερώτημα αυτό μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε απάντηση.
- Ιδιαίτερα προβληματική είναι η θέση των δημοσιογράφων που εργάζονται στον οπτικοακουστικό τομέα και οι συμβολές τους δεν συνίστανται σε κείμενο. Π.χ. με ποια ιδιότητα θα εισπράξει δικαιώματα ο δημοσιογράφος μιας έρευνας για ντοκυμαντέρ; Αν δοκιμάσει να εισπράξει από τον εισπρακτικό οργανισμό των σεναριογράφων θα πρέπει να αναφέρει στην έναρξη επαγγέλματος και τη λέξη σεναριογράφος. Ο σεναριογράφος όμως ανήκει σε άλλο συνδικαλιστικό φορέα κα, έτσι, δημιουργείται ασυμβίβαστο με το συνδικαλιστικό όργανο των δημοσιογράφων το οποίο μπορεί αρνηθεί την εγγραφή του εν λόγω

δημοσιογράφου στη συγκεκριμένη Ένωση, με την αιτιολόγηση ότι δεν είναι δημοσιογράφος, αλλά σεναριογράφος.

- ▣ Στο πλαίσιο της ΠΟΕΣΥ¹ λειτουργεί μια επιτροπή για τα πνευματικά δικαιώματα, η οποία μετέχει ως μέλος σε αντίστοιχη ευρωπαϊκή επιτροπή. Ωστόσο, σε ευρωπαϊκό επίπεδο η συζήτηση αφορά την είσπραξη δικαιωμάτων από τη google, τις μεγάλες δίκες που κερδίζουν οι δημοσιογράφοι στα ξένα δικαστήρια, και τις Διευρυμένες Συλλογικές Άδειες που ισχύουν σε διάφορες χώρες, με αποτέλεσμα σε περιπτώσεις όπως του Βελγίου ή της Σουηδίας οι δημοσιογράφοι να είναι κύριοι του έργου τους και εκτός του μισθού τους να λαμβάνουν χρήματα, όταν το προϊόν τους χρησιμοποιείται μαζικά παραδείγματος χάριν από σχολεία ή πανεπιστήμια και βιβλιοθήκες.² ενώ στην Ελλάδα οι δημοσιογράφοι δεν έχουν καν δικό τους εισπρακτικό οργανισμό.
- ▣

¹ Επίσης, με τη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας 2008 –2009 που υπέγραψε η ΕΣΗΕΑ με την ΕΙΗΕΑ στα μέσα Ιουλίου 2008, σημειώνεται μεταξύ άλλων ότι οι συμβαλλόμενες Ενώσεις αποφάσισαν να συγκροτήσουν κοινή Επιτροπή για τη μελέτη, επεξεργασία και διαβούλευση με προοπτική την εξεύρεση κοινά αποδεκτών θέσεων και την υπογραφή συμφωνίας για τα “Πνευματικά δικαιώματα δημοσιογράφων, τον προσδιορισμό της έννοιας των ειδησεογραφικών “portals”, τον καθορισμό του τρόπου αμοιβής των σ’ αυτά εργαζομένων δημοσιογράφων με βάση τις Σ.Σ.Ε. μεταξύ Ε.Ι.Η.Ε.Α. και Ε.Σ.Η.Ε.Α. και προσδιορισμός των προϋποθέσεων για την ασφάλισή τους στο ΤΣΠΕΑΘ”. <http://newmediagr.wordpress.com/2009/08/19/sse4portals/>

Επίσης, η ΕΘΝΙΚΗ ΟΜΟΙΟΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Για τους όρους αμοιβής και εργασίας των Δημοσιογράφων - μελών της ΕΣΠΗΤ που απασχολούνται στα περιοδικά των εκδοτικών επιχειρήσεων - μελών του ΣΕΠΤ (2008), προβλέπει σύσταση Διαρκούς Επιτροπής Διαλόγου η οποία συγκροτείται από τρεις εκπροσώπους του ΣΕΠΤ και τρεις εκπροσώπους της ΕΣΠΗΤ, η οποία θα εξετάζει θέματα εργασιακών σχέσεων των δημοσιογράφων και θα υποβάλλει το πόρισμα της στα συμβαλλόμενα μέρη για την λήψη αποφάσεων ή διαμόρφωση προτάσεων για ρυθμίσεις με όρους συλλογικής σύμβασης εργασίας. Ειδικότερα η Επιτροπή θα ασχοληθεί με τη μελέτη των ζητημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των δημοσιογράφων, http://www.espit.gr/wp-content/uploads/sse/sR08_da128.pdf

² <http://www.makthes.gr/news/arts/66471/>